अध्याय ४४ वा.

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ।
श्रीकुलदेवतायै नमः । श्रीसीतारामचंद्राभ्यां नमः ।
॥ श्रीसद्गुरुसाईनाथाय नमः ॥

ॐ नमो श्रीसाई चिद्घन । सकळ सौख्याचें आयतन ॥
सकळ संपदाचें निधान । दैन्यनिरसन यत्कृपा ॥ १ ॥

करितां अवलीला चरण वंदन । समस्त पापां होय क्षालन ॥
मग जो भावें भजन पूजन । करी तो त्याहूनही धन्य ॥ २ ॥

पाहतां जयाचें सस्मित मुख । विसरे समस्त संसारदुःख ॥
ठायींच विरे तहान भूक । ऐसें अलौकिक दर्शन ॥ ३ ॥

' अल्ला मालीक ' जया ध्यान । जो निष्काम निरभिमान ॥
निर्लोभ निर्वासन जयाचें मन । तयाचें महिमान काय वानूं ॥ ४ ॥

अपकाऱ्यांही जो उपकारी । ऐसी शांती जयाचें पदरीं ॥
तया न विसंबे कोणीहि क्षणभरी । द्यावा निजांतरीं निवास ॥ ५ ॥

रामकृष्ण राजीवाक्ष । संतही नाक्ष वा एकाक्ष ॥
देवरूपें सुंदर सुरूप । आनंदस्वरूप संत सदा ॥ ६ ॥

देवांचे नेत्र श्रवणांत । संत दृष्टीस नाहीं अंत ॥
'येयथामां' देव वदत । संत द्रवत निरकारीं ॥ ७ ॥

राम कृष्ण आणि साई । तिघांमाजी अंतर नाहीं ॥
नामे तीन वस्तू पाही । ठायींचे ठायीं एकरूप ॥ ८ ॥

तिये वस्तूस मरणावस्था । वार्ताहीतो समूळ मिथ्या ॥
काळावरही जयाची सत्ता । तया का व्यथा त्या हातीं ॥ ९ ॥

प्रारब्ध संचित न कळे आपणां । नेणें मी त्या क्रियमाणा ॥
करुणाकर साइ गुरुराणा । जाणोनि करुणा भाकितसें ॥ १० ॥

वासनेच्या लाटा नाना । तेणे उसंत नाहीं मना ॥
कृपा तूझी असलियाविना । स्थैर्य येईना जीवास ॥ ११ ॥

गताध्यायार्थींवचन । दिधलें परी न झालें पालन ॥
घडलें न सांग निरूपण । साद्यंत संपूर्ण परिसावें ॥ १२ ॥

अंतकाल समीप जाणून । ब्राह्मण मुखें रामायण श्रवण ॥
केलें चतुर्दश रात्रंदिन । बाबांनी अनुसंधानपूर्वक ॥ १३ ॥

ऐसे दोन सप्ताह भरतां । रामायण श्रवण करितां ॥
विजयादशमी दिवस येतां । बाबा विदेहता पावले ॥ १४ ॥

गताध्यायीं जाहलें कथन । होतां बाबांचें प्राणोत्क्रमण ॥
लक्ष्मणमामानीं केलें पूजन । जोगांनीं नीराजन आरती ॥ १५ ॥

तेथून पुढें छत्तीस तास । हिंदु आणि मुसलमानांस ॥
लागले विचार करावयास । केवीया कलेवरास सद्गती ॥ १६ ॥

कैसें समाधिस्थान नियोजन । कैसी अकल्पित इष्टिका पतन ॥
कैसा एकदां ब्रह्मांडीं प्राण । चढविला तीन दिन बाबांहीं ॥ १७ ॥

समाधि कीं देहावसान । सकळ झालें संशयापन्न ॥
पाहूनि श्वासोच्छवासावरोधन । अशक्य उत्थान वाटलें ॥ १८ ॥

ऐसे तीन दिवस जातां । प्राणोत्क्रमणचिवाटलें निश्चितता ॥
मग उत्तर विधीची वार्ता । सहजचि समस्तां उदेली ॥ १९ ॥

---

१ या नांवाचे ग्रामजोशी व श्रीसाईबाबांचे एक भक्त २ कै. बा. सखाराम हरी जोग ३ वीट पडणें. ४ समाधिविसर्जन.

ऐसियाही तया अवसरीं । परम सावध बाबा अंतरीं ॥
येऊनि अवचित निजदेहावरी । घालविली दुरी जनचिंता ॥ २० ॥
इत्यादि सकल कथा । प्रेमभावें परिसिजे श्रोतां ॥
श्रवणें आनंद होईल चित्ता । कंठ गहिवरता दाटेल ॥ २१ ॥
कथा नव्हे ही एक संदूक । गर्भीं साई रत्न अमोलिक ॥
उघडून पहा प्रेमपूर्वक । अनुभवा सुख दर्शनाचें ॥ २२ ॥
या अवघिया अध्यायाआंत । खचिला दिसेल साईनाथ ॥
श्रवणें पुरतील मनोरथ ॥ स्मरणें सनाथ होईजे ॥ २३ ॥
परम उदार जयाचें आचरित ॥ तया साईचें हें चरित ॥
करावया श्रवण व्हा उद्यत । अव्यग्र चित्त सप्रेम ॥ २४ ॥
ऐसी पावन कथा ऐकतां । धणी नपुरे भक्तचित्ता ॥
पूर्ण दाटे परमानंदता । संसार श्रांता विश्राम ॥ २५ ॥
चित्त प्रसन्नतेचा हरिख । निजानंद ठाके सन्मुख ॥
सर्व सुखाचें सोलीव सुख । तें हें कथानक साईचें ॥ २६ ॥
कितीहि ऐका नित्य नूतन । रमणीयतेचें हेंचि लक्षण ॥
म्हणोनि ही संतकथा पावन । होऊनि अनन्य परिवासीं ॥ २७ ॥
असो पुढें कलेवर सद्गती । याच वादाची भवती नभवती ॥
करितां करितां समस्थ थकती । पहा प्रचीती अखेर ॥ २८ ॥
बुट्टीचें वाड्याचें दालन । त्यांतील गाभाऱ्याचें प्रयोजन ॥
होणार होतें मुरलीधर स्थापन । ठरलें तें स्थान बाबांचें ॥ २९ ॥
आरंभीं जैं पाया खोदिला । जात असतां बाबा लेंडीला ॥
माधवरावांच्या विनवणीला । माथा डोलविला बाबांनीं ॥ ३० ॥
माधवराव करीत विनंती । नारळ देऊनि बाबांचे हातीं ॥
मुरलीधराचा गाभारा खोदिती । अवलोका म्हणती कृपेनें ॥ ३१ ॥

१ पेटी. २ प्रतिक्षणं यन्नवतां मुपैति, तदेव रूपं रमणीयतायाः॥

पाहूनियां ती शुभवेळ । बाबा म्हणाले फोडा हा नारळ ॥
आपण समस्त बाळगोपाळ । येथेंच काळ क्रमूं कीं ॥ ३२ ॥

येथेंच आपण बसतां उठतां । सुखादुःखाच्या करूं वार्ता ॥
येथेंच पोरांसोरां समस्तां । चित्तस्वस्थता लाधेल ॥ ३३ ॥

बाबा कांहीं तरी हें वदले । ऐसेंच आरंभीं सर्वांस दिसलें ॥
पुढें जेव्हां अनुभवा आलें । कळून चुकले ते बोल ॥ ३४ ॥

होतां बाबांचें देहावसान । राहिलें मुरलीधराचें स्थापन ॥
हेंच वाटलें उत्तम स्थान । साईनिधान रक्षावया ॥ ३५ ॥

'वाडियांत पडो हें शरीर' । अंतीं बाबांचे जे उद्गार ॥
तोच शेवटीं ठरला विचार । जाहले मुरलीधर बाबाच ॥ ३६ ॥

श्रीमंत बुट्टी आदीकरून । हिंदूमुसलमान सर्वत्र जन ॥
याच विचारा राजी होऊन । वाडा सत्कारणीं लागला ॥ ३७ ॥

ऐसा बहुमोल वाडा असून । बाबांचा देह कुठेंही पडून ॥
जाता, मग तो वाडाही शून्य । अत्यंत भयाण भासता ॥ ३८ ॥

आज तेथें जें भजनपूजन । कथा कीर्तन पुराण श्रवण ॥
अतीथ अभ्यागतां अन्नदान । होतें, त्या कारण श्रीसाई ॥ ३९ ॥

आज तेथें जें अन्नसंतर्पण । लघुरुद्रमहारुद्रावर्तन ।
देशोदेशींचे येती जन । त्या सर्वां कारण श्रीसाई ॥ ४० ॥

असो ऐसी हे संतांची वाणी । अक्षरें अक्षर सांठवा श्रवणीं ॥
कांहीं तरी तें बोलती म्हणुनी । नावमानूनि त्यागावी ॥ ४१ ॥

आरंभीं ती कितीही मुग्ध । अथवा दिसो कितीही संदिग्ध ॥
काळें होतो अर्थावबोध । जरी ती दुर्बोध आरंभीं ॥ ४२ ॥

असतां देहपातास अवधी । पुढील होणारे गोष्टी संबंधीं ॥
दुश्चिन्हें घडलीं कांहीं आधीं । मशिदी मधीं शिरडींत ॥ ४३ ॥

तयांमाजीं एकचि आतां । निवेदितों मी ओसयां करितां ॥
कीं तीं सकळ सांगूं जातां । ग्रंथ विस्तारता पावेल ॥ ४४ ॥

कित्ति एक बहुतां वर्षांपासूनी । होती एक बाबांची जुनी ॥
वीट, जियेवरी ते हात टेंकुनी । आसन लावूनि बैसत ॥ ४५ ॥

विटेचा त्या आधार घेउनी । नित्य एकांतीं होतां रजनी ॥
बाबा मशीदींत स्वस्थ मनीं । आसन लावूनि बैसत ॥ ४६ ॥

ऐसा कित्येक वर्षांचा क्रम । निर्बंध चालला होता अविश्रम ॥
परी होणारासि न चले नियम । घडतसे अतिक्रम अकल्पित ॥ ४७ ॥

बाबा नसतां मशिदींत । पोरगा एक होता झाडीत ॥
तळींचा केर काढावयाचें निमित्त । वीट ती किंचित उचलली ॥ ४८ ॥

फुटावयाची वेळ आली । वीट पोराचे हातून निसटली ॥
धाडकिनी ती खालीं पडली । दुखंड झाली तात्काळ ॥ ४९ ॥

ऐकतां हें बाबांनीं म्हटलें । वीट नाहीं कीं कर्मचि फुटलें ॥
ऐसें वदून अति हळहळले । नेत्रीं आले दुःखाश्रू ॥ ५० ॥

नित्य योगासन ज्या विटे । घालीत बाबा ती जंव फुटे ॥
तेणें दुखें हृदय फाटे । कंठ दाटे तयांचा ॥ ५१ ॥

ऐसी बहुताकाळाची जुनाट । निजासनाचें मूळपीठ ॥
अवचट भंगली पाहूनि वीट । मशीद सुनाट वाटे त्यां ॥ ५२ ॥

वीटची पण ती प्राणापरती । बाबांची होती अति आवडती ॥
पाहूनि तियेची ऐसी ती स्थिति । बाबा अति चित्तीं हळहळले ॥५३॥

त्याच विटेसी टेंकूनि कोपर । बाबा घालवित प्रहराचे प्रहर ॥
घालून आसन योग तत्पर । म्हणून तिजवर प्रेम मोठें ॥ ५४ ॥

जयें संगें आत्मचिंतन । जी मज होती जीव कीं प्राण ॥
ती भंगली माझी सांगातीण । मीही तिजवीण न राहें ॥ ५५ ॥

वीट जन्माची सांगातीण । गेली कीं आज मज सांडून ॥
ऐसे तियेचे गुण आठवून । बाबांनीं रुदन मांडिलें ॥ ५६ ॥
येथें सहजीं येईल आशंका । वीटही क्षणभंगुर नाहीं का ।
एतदर्थ करावें कां शोका । काय लोकांनीं म्हणावें ॥ ५७ ॥
आशंकाही प्रथम दर्शनीं । उठेल कवणाच्याही मनीं ॥
प्रवर्ते मी समाधानी । पाय नमुनी साईचे ॥ ५८ ॥
कैसा होईल जगदुद्धार । कैसे तरतील दीन पामर ॥
एतदर्थचि संतांचा अवतार । कर्तव्य इतर नाहीं त्या ॥ ५९ ॥
हास्य रुदन क्रीडा प्रकार । लौकिक नाट्यचि येथील सार ॥
जैसा जैसा श्रेष्ठाचार । लोकव्यवहारही तैसा ॥ ६९ ॥
संत जरी पूर्ण ज्ञानी । अवाप्तसकलसंकल्प जनीं ॥
तरी लोक तरावया लागुनी । कर्माचरणीं उद्युक्त ॥ ६० ॥
असो हें देहावसान व्हावया आधीं । बत्तीस वर्षापूर्वींच समाधी ॥
होणार परी म्हाळसापतीची बुद्धी । निवारी त्रिशुद्धि हा कुयोग ॥६२॥
टळता न जरी हा दुष्टयोग । कैंचा अवघ्यातें साईसुयोग ॥
त्रेचाळीस वर्षांमागेंच वियोग । होता कीं कुयोग ऐसा तो ॥ ६३ ॥
मार्गशीर्ष शुद्ध पौर्णिमा । बाबा अस्वस्थ उठला दमा ॥
सहन करावया देहधर्मा । ब्रह्मांडीं आत्मा चढविला ॥ ६४ ॥
आतां येथून तीन दिन । आम्हीं चढवितों ब्रम्हांडीं प्राण ॥
प्रबोधूं नका अम्हा लागून ॥ बाबांनीं सांगून ठेविलें ॥ ६५ ॥
पहा तो सभामंडप कोण । बाबांनीं बोटें दाविलें ठिकाण ॥
म्हणाले तेथें समाधी खोदून । ध्या मज ठेवून त्या जागी ॥ ६६ ॥
स्वयें म्हाळसापतीस लक्षून । बाबा तदावदती निक्षून ॥
नका मज सांडूं उपेक्षून । दिवस तीन पर्यंत ॥ ६७ ॥

---

१ कोंपरा

तयेस्थानीं निशाणें दोन । लावूनि ठेवा निदर्शक खूण ।।
ऐसें वदतां वदतां प्राण । ठेविला चढवून ब्रम्हांडीं ।। ६८ ।।

भरावी एकाएकीं भवंडी । तेवी निचेष्टित देहदांडी ।।
म्हाळसापतीनें दिधली मांडी । आशा ती सांडिली इतरांनीं ।। ६९ ।।

रात्रीचा समय झाले दहा । तेव्हांचा हा प्रकार पहा ।
स्तब्ध झाले जन अहाहा । काय अवचित हा प्रसंग ।। ७० ।।

नाहीं श्वास नाहीं नाडी । वाटे प्राणें सांडिली कुडी ।।
जनास भयंकर अवस्था गाढी । सुख निरवडी साईस ।। ७१ ।।

मग पुढें म्हाळसापती । अहो रात्र सावधवृत्ती ।।
साईबाबालागीं जपती । तेथेंच बैसती जागता ।। ७२ ।।

जरी होती साईमुखींची । आज्ञा समाधी खोदावयाची ।।
तरी तें तैसें करावयाची । हिंमत कवणाची चालेना ।। ७३ ।।

पाहोनि बाबा समाधिस्थ । मिळाला तेथें गांव समस्त ।।
जन विस्मित पाहती ताटस्थ । काहींना भगत मांडीतें ।। ७४ ।।

प्राण गेला कळतां देखा । बैसेल एकाएकीं धक्का ।।
सांगून तीन दिवस मज राखा । झकविलें लोकां साईनें ।। ७५ ।।

श्वासोच्छ्वास जाहला बंद । ताटस्थ्य पावलीं इंद्रियें सबंध।।
नाहीं चलन वलनाचा गंध । तेजही मंद जाहलें ।। ७६ ।।

हरपलें बाह्यव्यवहारभान । वाचेसि पडलें दृढ मौन ।।
कैसे शुद्धीवर मागुतेन । चिंताही गहन सर्वत्रां ।। ७७ ।।

वृत्तीवरी येईना शरीर । काळ क्रमिला दोन दिवसांवर ।।
आले मौलवी मुलनाफकीर । मांडिला विचार पुढील ।। ७८ ।।

अप्पा कुळकर्णी काशीराम । आले केला विचार ठाम ।।
बाबांनीं गांठिलें निज सुखधाम । द्यावा कीं विश्राम देहासीं ।। ७९ ।।

कोणी म्हणती थांबा क्षणभरी । घाई इतुकी नाहीं बरी ॥
बाबा नव्हेत इतरांपरी । अमोघ वैखरी बाबाची ॥ ८० ॥

तात्काळ प्रत्युत्तर करावें इतरीं । थंडगार पडल्या शरीरीं ॥
येईल कोठून चैतन्य तरी । कैसे अविचारी सकळ हे ॥ ८१ ॥

खोदा कबर दाविल्यास्थळीं । बोलवा कीं सकळ मंडळी ॥
द्या मूठमाती वेळच्यावेळीं । तयारी सगळी करा कीं ॥ ८२ ॥

ऐसी भवती न भवती होतां । पूर्ण झाली दिनत्रयवत्ता ॥
पुढें पहाटे तीन वाजतां । चेतना येतां आढळली ॥ ८३ ॥

हळू हळू दृष्टी विकसितां । आळेपिळे शरीरा देतां ॥
श्वासोच्छ्वास चालू होतां । पोटही हालतां देखिलें ॥ ८४ ॥

दिसूं लागलें प्रसन्न वदन । होऊं लागलें नेत्रोन्मीलन ॥
जाऊनियां निश्चेष्टितपण । प्रबोध लक्षण उमटलें ॥ ८५ ॥

जणुं विसरले देहभावा । तयाचा पुनश्च आठव व्हावा ॥
चुकला ठेवा ठायीं पडावा । भांडार उघडावा ती गत ॥ ८६ ॥

देखोनि साईसावधान । जाहले सकल प्रसन्नवदन ॥
टळलें दैवदयेनें विघ्न । आश्चर्य निमग्न भक्तजन ॥ ८७ ॥

भगत पाही मुख कौतुकें । साईही मान हलूच तुके ॥
मौलवी फकीर पडले फिके । कीं प्रसंग चुके भयंकर ॥ ८८ ॥

पाहूनि मौलवीची दुराग्रहता । भगत आज्ञापालनीं चुकता ॥
यत्किंचितही निश्चया ढळता । वेळ तो येता कठीण तैं ॥ ८९ ॥

त्रेचाळीस वर्षां आधींच कबर । होऊनि जाती कैंची मग खबर ॥
कैंचें मग तें दर्शन मनोहर । होतें सुखकर साईचें ॥ ९० ॥

लोकोपकार हेंचि कारण । करूनि समाधीचें विसर्जन ॥
साई पावले झाले उत्थान । समाधान भक्तजन ॥ ९१ ॥

भक्तकार्यार्थ जो भागला । परमानंदीं लय लागला ॥
कैसा आधीं जाई प्रबोधिला । अकळ लीला तयाची ॥ ९२ ॥

देखूनि बाबा सावधान । सुखावले भक्तजन ॥
जो तो धांवे घ्यावया दर्शन । पुनरुज्जीवन सुखातें ॥ ९३ ॥

असो पूर्वील कथानुसंधान । तें अखेरचें देहावसान ॥
जाहलें जयाचें संपूर्ण कथन । यथा स्मरण आजवरी ॥ ९४ ॥

म्हणोनि आपण श्रोतां सकळिक । मनीं विचारा कीं क्षण एक ॥
कासया व्हावा हर्षशोक । दोनीही अविवेकमूलक ॥ ९५ ॥

औट हाताचा स्थूलगाडा । देहेंद्रियांचा जो सांगाडा ॥
तो काय अपुला साईनिधडा । समूळ सोडा हा भ्रम ॥ ९६ ॥

साई म्हणावे जरी देहा । तरी त्यांनाशाचे नाहीं विदेहा ॥
रूपहि नाहीं वस्तूसि पहा । रूपातीत श्रीसाई ॥ ९७ ॥

देह तरी नाशिवंत । वस्तु स्वतंत्र नाशरहित ॥
देह पंचभूतांतर्गत । अनाद्यनंत निजवस्तू ॥ ९८ ॥

त्यांतील शुद्ध सत्त्वात्मक । ब्रह्मरूप चैतन्य देख ॥
जड इंद्रियां जो चालक । साई नामक ती वस्तु ॥ ९९ ॥

ती तों आहे इंद्रियातीत । इंद्रियें जड तीतें नेणत ॥
तीच इंद्रियां प्रवर्तवीत । चाळवीत प्राणांतें ॥ १०० ॥

त्या शक्तीचें नाम साई । तिजवीण रिता ठाव नाहीं ॥
तिजवीण ओस दिशा दाही । भरली पाही चराचरीं ॥ १०१ ॥

तीच कीं ही अवतार स्थिति । तीच होती आधीं अव्यक्तीं ॥
नामरूपीं आली व्यक्तीं । समरसली अव्यक्तीं कार्यांतीं ॥ १०२ ॥

अवतारकृत्य संपवूनी । अवतारीही देहत्यजूनी ॥
जैसे प्रवेशती निर्विकल्पभुवनीं । तैसीच ही करणी साईची ॥ १०३ ॥

गुप्त व्हावें येतां मनीं । जैसे स्वामी गाणगा भुवनीं ॥
पर्वत यात्रेस जातों म्हणुनी । गेले निघूनी एकाकी ॥ १०४ ॥
भक्तांनीं धरितां अडवून । तयांचें केलें समाधान ॥
लोकाचारीं हें माझें गमन । गाणगाभुवन सोडीना ॥ १०५ ॥
कृष्णातीरीं प्रातःस्नान । विंदुक्षेत्रीं अनुष्ठान ॥
मठांत करावें पादुका पूजन । तेथेंच निरंतर वास माझा ॥ १०६ ॥
तैसीच साईबाबांची परी । निधन केवळ लोकचारीं ॥
पाहूं जातां आहेत स्थिरचरीं । सर्वांतरीं श्रीसाई ॥ १०७ ॥
जैसी जयाची भजनस्थिती । तयास तैसी नित्य प्रचीती* ॥
संदेह कांहीं न धरावा चित्तीं । मरणातीत श्रीसाई ॥ १०८ ॥
साई भरला स्थिरचरीं । साई सर्वांच्या आंतबाहेरी ॥
साई तुम्हा आम्हा भीतरी । निरंतरीं नांदतसे ॥ १०९॥
साई समर्थ दीन दयाळ । भावार्थी भक्त प्रणतपाळ ॥
परमप्रेमाचे ते भुकाळ । अति स्नेहाळ सकळिकां ॥ ११० ॥
जरी चर्मचक्षूसीं न दिसती । तरीं ते तों सर्वत्र असती ॥
स्वयें जरी सूक्ष्मत्वीं लपती । तरीही लाविती वेड अम्हां ॥ १११ ॥

---

१ श्री. नृसिंह सरस्वति

*एकदां श्री साईबाबांचे एक भक्त रा. मोरेश्वरराव साव यांची बाबांच्या भंडाऱ्याला शिरडीस जाण्याची फार उत्कंठा होती. पण दोन दिवस आधीं ते एकाएकीं आजारी पडले, व त्यांचें मुंबईहून तेथें जाणें होऊं शकलें नाहीं. त्यामुळें त्यांना अतिशय वाईट वाटलें व त्यांचें मन फारच उद्विग्न झालें व रात्रीं झोंपही येईना. पण भंडाऱ्याचे दिवशीं पहाटेस त्यांचा डोळा लागला. तितक्यांत महाराजांनीं त्यांस स्वप्नांत दर्शन दिलें व दक्षिणा मागून घेतली. जागे झाल्याबरोबर वृत्तींत एकदम फरक पडला व तळमळ पार जाऊन समाधान वाटूं लागलें. महाराजांनीं देह सोडला आहे तरी आपल्या भक्तांची तळमळ कोणत्यातरी तऱ्हेनें ते शमवितात.

त्यांचें निधन केवळ ढोंग । आम्हां फसविण्या आणिलें सोंग ॥
नटनाटकी ते अव्यंग । म्हणोनि अभंग जाहले ॥ ११२ ॥

त्याचिया ठायीं जो अनुराग । तेणें करूनि पाठलाग ॥
अंतीं लावूं तयाचा माग । कार्यभाग साधूं कीं ॥ ११३ ॥

मनोभावें पूजा करितां । भक्तीभावें तयां आठवितां ॥
अनुभव येईल सकळ भक्तां । सर्वव्यापकता दिसेल ॥ ११४ ॥

उत्पत्ति, स्थिति आणि लय । चित्स्वरूपायांचें न भय ॥
तें सदासर्वदा चिन्मय । विकारां आश्रय ना तेथें ॥ ११५ ॥

जैसें सुवर्ण सुवर्णपणें । राही अलंकाराही विणें ॥
केली नानापरीचीं आभरणें । तरी न सोनेपण त्यागी ॥ ११६ ॥

परोपरीचे अलंकार । हे तो सर्व विनाशी विकार ॥
आटितां उरे हेम अविकार । नासे आकार नामही ॥ ११७ ॥

तरी या हेमीं हा हेमाडपंत । विरोनि जावो समूळ नितांत ॥
एवंगुण साई पदांकित । आपुलयांत वास करो ॥ ११८ ॥

पुढें केला तेरावा दिन । बाळासाहेबभक्त रत्न ॥
मिळवूनियां ग्रामस्थ ब्राह्मण । उत्तर विधान आरंभिलें ॥ ११९ ॥

करूनियांसचैलस्नान । बाळासाहेब हस्तें जाण ॥
करविली तीळांजुळी तिलतर्पण । पिंडप्रदानही केलें ॥ १२० ॥

सपिंडी आदिक उत्तरक्रिया । शास्त्राधारें त्या त्या समया ॥
जाहल्या मासिकासह अवघिया । धर्मन्यायाप्रमाणें ॥ १२१ ॥

भक्तश्रेष्ठ उपासनींनीं । जोगांसमवेत जाउनी ॥
भागीरथीच्या पवित्र स्थानीं । होमहवनीय संपादिलें ॥ १२२ ॥

ब्रह्मभोजन अन्नसंतर्पण । यथासांग दक्षिणाप्रदान ॥
करूनिसशास्त्र विधिविधान । आले ते परतोन माघारां ॥ १२३ ॥

नाहीं बाबांना संवाद । आतां जरी हा ऐसा भेद ॥
परी दृष्टी पडतां ती मशीद । गत सुखानुवाद आठवती ॥ १२४ ॥

बाबांची नित्य आसनस्थिती । ध्यावया तियेची सुखानुभूती ॥
उत्तमोत्तम आलेख्यमूर्ती । मशीदीं स्थापिलीसे भींती ॥ १२५ ॥

जाहली साई देहनिवृत्ति । प्रतिमादर्शनें होय अनुवृत्ति ॥
वाटे निजभक्त भावार्थी । पुनरावृत्तीच ही मूर्त ॥ १२६ ॥

शामराव उपनामें जयकर । तयांनीं ही रेखिली सुंदर ॥
ऐसी ही प्रतिमा मनोहर । स्मरण निरंतर देतसे ॥ १२७ ॥

जैसे हे प्रसिद्ध चित्रकार । तैसेच बाबांचे भक्तही थोर ॥
बाबांचिया आज्ञेनुसार । वर्तती विचारपूर्वक ॥ १२८ ॥

यांचियाही हस्तेंकरून । सुंदर छायाचित्रें घडवून ॥
करविलीं भक्तभवनीं स्थापन । धरावया ध्यानधारणा ॥ १२९ ॥

संतांस नाहीं कधींही मरण । पूर्वीं अनेकदां याचें विवरण ॥
झालेंच आहे असेल स्मरण । न लगे स्पष्टीकरण आणीक ॥ १३० ॥

बाबा न आज देहधारी । तरी जो तयांचें स्मरण करी ॥
तया ते अजूनही हितकारी । पूर्वील परी सदेहसे ॥ १३१ ॥

कोणास कांहीं बोलून गेले । परी न कांहीं अनुभवा आलें ॥
जरी तें देहावसानहीं झालें । म्हणून तें राहिलें न म्हणावें ॥ १३२ ॥

बोल बाबांचे ब्रह्मलिखित । विश्वास धरूनि पहावी प्रचित ॥
अनुभव आला जरी न त्वरित । येणार तो निश्चित कालांतरें ॥१३३॥

असो या जोगांचें नांव येतां । कथेंत आठवली आडकथा ॥
ऐका तियेची ही अपूर्वता । दिसेल प्रेमळता साईची ॥ १३४ ॥

जरी असे हा त्रोटक संवाद । गुरुभक्तांसी अति बोधप्रद ॥
सभाग्य तो ज्या वैराग्यबोध । अभागी बद्ध संसारी ॥ १३५ ॥

एकदां जोग बाबांस पुसती । अजून ही माझी काय स्थिती ॥
विचित्र माझी कर्मगति । पावेन सुस्थिती केव्हां मी ॥ १३६ ॥

बहुत वर्षें अनन्य सेवा । घडली अपुली मजला देवा ॥
तरी या चंचल चित्ता विसांवा । अजूनि नसावा हें काय ॥ १३७ ॥

ऐसा कैसा मी दुर्भागी । हीन का भासी संतसंगीं ॥
सत्संगाचा परिणाम अंगीं । कवणिया प्रसंगीं भोगीन मी ॥ १३८ ॥

परिसूनिहि भक्ताची विनति । साईसमर्थ परम प्रीती ॥
जोगांस काय प्रत्युत्तर देती । स्वस्थ चित्तीं परिसावें ॥ १३९ ॥

दुष्कर्मांची होईल होळी । पुण्यपापाची राखरांगोळी ॥
पाहीन तुझिया कांखेस झोळी । तैं तुज भाग्यशाली मानीन ॥ १४० ॥

उपाधीचा होईल त्याग । नित्य भगवद्भक्तीचा लाग ॥
तुटतील आशापाश सांग । तैं मी तुज सभाग्य मानीन ॥ १४१ ॥

विषयासक्ति मानूनि त्याज्य । मी तूं पण सर्वथा अयोग्य ॥
जिव्हाउपस्थ जिंक हो योग्य । तैं मी तुज सभाग्य मानीन ॥ १४२ ॥

असो यावर कांहीं काळें । बोल बाबांचे अन्वर्थ झाले ॥
सद्गुरुकृपें जोगांस आलें । वैराग्य जें वदले बाबा तें ॥ १४३ ॥

नाहीं पुत्रसंतती पाश । कलत्र लाविलें सद्गतीस ॥
देहत्यागा आधीं संन्यास । झालें कीं वैराग्य सहजची ॥ १४४

असो हे जोगही भाग्यवान । सत्या झालें साई वचन ॥
अंतीं होऊनि संन्याससंपन्न । ब्रह्मीं विलीन जाहले ॥ १४५ ॥

जैसी जैसी साईनीं कथिली । तैसीच परिणामी स्थिती झाली ॥
उक्ति साईची सार्थ झाली । भाग्यशाली जोग खरे ॥ १४६ ॥

तात्पर्य बाबा दीनदयाळ । भक्तकल्याणालागीं कनवाळ ॥
अर्पीत बोधामृताचा सुकाळ । शिर्डीत त्रिकाळ तो परिसा ॥ १४७ ॥

जयां माझी आवड मोठी । तयांचे मी अखंड दृष्टी ॥
तयां मजवीण ओस सृष्टी । माझियाच गोष्टीं तया मुखीं ॥१४८॥

तयां माझें अखंड ध्यान । जिव्हेसि माझेंच नामावर्तन ॥
करूं जातां गमनागमन । चरित्र गायन माझें तया ॥ १४९ ॥

ऐसें होतां मदाकार । कर्माकर्मीं पडेल विसर ॥
जेथें हा मत्सेवेचा आदर । तिष्ठें मी निरंतर तेथेंची ॥ १५० ॥

मज होऊनि अनन्य शरण । जया माझें अखंड स्मरण ॥
तयाचें मजमाथा ऋण । फेडीन उद्धरण करूनियां ॥ १५१ ॥

आधीं मज न दिधल्यावांचून । करितां भोजन रसप्राशन ॥
जया माझें हें निदिध्यासन । तया आधीन मी वर्तें ॥ १५२ ॥

माझीच जया भूकतहान । दुजें न ज्यातें मजसमान ॥
तयाचेंच मज नित्य ध्यान । तया आधीन मी वर्तें ॥ १५३ ॥

पितामाता गणगोत । आप्तइष्ट कांतासुत ॥
यांपासाव जो परावृत्त । तोचि कीं अनुरक्तमत्पदीं ॥ १५४ ॥

वर्षाकाळीं नानासरिता । महापूर समुद्रा मिळतां ॥
विसरती सरितापणाची वार्ता । महासागरता पावती ॥ १५५ ॥

रूप गेलें नाम गेलें । जळही जाऊनि सागरीं मिसळलें ॥
सरितासागर लग्न लागलें । द्वैत हारपलें एकत्वीं ॥ १५६ ॥

पावोनि ऐसी समरसता । चित्त विसरलें नामरूपता ॥
तें मजसि पाहील निजस्वभावता । नाहीं मजपरता ठाव तया ॥१५७॥

परीस नव्हे मी दगड । ऐसें जना करावया उघड ॥
पुस्तकपंडितीं करोनी बडबड । लोहाचे अगड आणिले ॥ १५८ ॥

तयीं मजवरी करितां घाव । उलट प्रकटतां सुवर्णभाव ॥
माझें दगडपण जाहलें वाव । अनुभव नवलाव दाटला ॥ १५९ ॥

विना अभिमान अणुप्रमाण । मज हृदयस्था यावें शरण ॥
होईल अविद्या तात्काळ निरसन । श्रवण कारण संपेल ॥ १६० ॥
अविद्या प्रसवे देहबुद्धी । देहबुद्धीस्तव आधिव्याधि ॥
तीच की खोटी विधि निषेधीं । आत्मसिद्धी विघातक ॥ १६१ ॥
म्हणाल आतां मी आहें कोठें । आतां मी तुम्हां कैसा भेटें ॥
तरी मी तुमचिहृदयींच तिष्ठे । विनाकष्टें सन्निकट ॥ १६२ ॥
म्हणाल-हृदस्थ कैसा कोण । कैसें काय त्याचें लक्षण ॥
ऐसी काय तयाची खूण । जेणें त्या आपण जाणावें ॥ १६३ ॥
तरी व्हावें दत्तावधान । परिसा तयाचें स्पष्ट व्याख्यान ॥
जयालागीं जाणें शरण । तोहृदयस्थ कोण हे आतां ॥ १६४ ॥
नानानामें नानारूपें । सृष्टीमाजी भरली अमूपें ॥
जयांची कवणा न करवती मापें । मायेचीं स्वरूपें तीं अवघीं ॥१६५॥
तैसेंच सत्वरज तमगुण । तया त्रिगुणा ओलांडून ॥
सत्तेचें जें स्फुरेस्फुरण । तें रूप जाण हृदयस्थाचें ॥ १६६ ॥
नामरूप विरहितपण । उर्वरित जें तुझें तूंपण ॥
तेंच हृदयस्थाचें लक्षण । जाणूनि शरण त्या जावें ॥ १६७ ॥
मीच तो तूं ऐसें पाहतां । हीच दृष्टी पुढें विस्तारतां ॥
भूत मात्रीं ये निजगुरुता । ठाव न रिता मजविना ॥ १६८ ॥
ऐसा अभ्यास करितां करितां । अनुभवा येईल माझी व्यापकता ॥
मग तूं मजसीं पावूनि समरसता । पूर्ण अनन्यता भोगिसील ॥१६९॥
चित्स्वरूपीं अनुसंधान । लाधेल होशील शुद्धांतःकरण ॥
घडेल हें तुज गंगास्नान । गंगाजीवन नातळतां ॥ १७० ॥
प्रकृतिकर्मांचा अभिमान । जेणें पावे दृढबंधन ॥
तया विलगूं न देती सज्ञान । अंतरीं सावधान सदैव ॥ १७१ ॥
स्वस्वरूपीं मांडून ठाण । चळे न तेथून अणुप्रमाण ।
तया समाधीचा उत्थान । नाहीं प्रयोजन उभयांचें ॥ १७२ ॥

म्हणोनि श्रोतयां चरणींमाथां । ठेवोनि विनवि अति सप्रेमता ॥
देवां संतांभक्तां समस्तां । ठायीं प्रेमळता आदराची ॥ १७३ ॥
बाबा कितीदा सांगून गेले । कोणी कोणास छद्मी बोलले ॥
त्यानें माझेंच वर्म काढिलें । जिव्हारीं खोंचले मज जाणा ॥ १७४ ॥
कोणी कोणासी दुर्वचें ताडिलें । तेणें मज तात्काळ दुखणें आणिलें ॥
तेंच जेणें तें धैर्यें सोशिलें । तेणें मज तुष्टविलें बहुकाळ ॥ १७५ ॥
ऐसा भूतमात्राच्या ठाईं । अंतर्बाह्य भरला साई ॥
एका प्रेमावांचून कांहीं । आवडच नाहीं तयातें ॥ १७६ ॥
परम मंगल हें परमामृत । साईमुखीं सर्वदा स्त्रवत ॥
कोणा सभाग्या हें नाहीं अवगत । प्रेम हें अत्यंत भक्तार्थ ॥ १७७ ॥
जया पंक्तीचा लाभ दिधला । जयांसंगें हांसला खेळला ॥
तयांस मायेचा चटका लाविला । वाटेल मनाला काय त्याचें ॥ १७८ ॥
ऐसिया शिष्टाचिया भोजनीं । मी तो उच्छिष्ठाचा धनी ॥
शीतें शीत ठेविलें वेंचुनी । वाटितों शिराणी तयांची ॥ १७९ ॥
झाल्या येथवर ज्याच्या कथा । त्या काय ठाव्या हेमाडपंता ॥
समर्थ साई तयांचा वक्ता । लिहिता लिहिविताही तोच ॥ १८० ॥
असी ही साईसमर्थ कथा । धाये न मन माझें कथितां ॥
सदैवध्यास लागला चित्ता । श्रोतेही परिसतां आनंद ॥ १८१ ॥
शिवाय जे साई कीर्ति गाती । तैसेच जे जे सद्भावें परिसती ॥
उभयही साईस्वरूप होती । हें दृढ चित्तीं जाणावें ॥ १८२ ॥
आतां हा अध्याय करूनि पूर्ण । हेमाड साईस करी समर्पण ॥
प्रेमें धरी साईचे चरण । पुढील निरूपण पुढारां ॥ १८३ ॥

इतिश्री संतसज्जन प्रेरिते । भक्त हेमाडपंत विरचिते ॥
श्री साई समर्थसच्चरिते । श्री साईनाथ निर्याण नाम
चतुश्चत्वारिंशोध्यायः संपूर्णः ॥
श्रीसद्गुरूसाईनाथार्पणमस्तु । शुभंभवतु